

In memoriam

Tineke de Ruiter ('s-Gravenhage, 26 februari 1952 - Leiden, 27 september 2018)

22 Jaar geleden, bij mijn promotie aan de Leidse Universiteit, stond ik voor een groot publiek van fotohistorici, fotografen en andere liefhebbers van het fotografisch medium, om mijn proefschrift te verdedigen. Aan mijn zijde stonden mijn paranimfen: Tineke de Ruiter en Harm Botman. Hun aanwezigheid gaf mij rust, want dit waren twee mensen op wie ik kon bouwen vanwege hun grote deskundigheid op verschillende terreinen van de fotografie. Twee mensen op wie ik kon vertrouwen vanwege hun loyaliteit, dezelfde liefde en passie voor ons vakgebied, hun eerlijkheid, hun kritische instelling, maar ook hun vriendschap. Twee fantastische mensen, toevallig beiden geboren in 1952, en beiden zijn er niet meer, niet te bevatten! Daags voor haar plotselinge achteruitgang heb ik - en met mij vele oud-collega's uit het Nederlandse fotowereldje - Tineke nog gezien en gesproken tijdens de receptie na de promotie van mijn opvolgster, Maartje van den Heuvel.

Ik heb Tineke in 1977 leren kennen tijdens haar studie Kunstgeschiedenis aan de Leidse Universiteit. Zij nam deel aan de werkgroep die ik met Els Barents leidde ter voorbereiding van de tentoonstelling en het boek 'Fotografie in Nederland 1940-1975', voor het Stedelijk Museum in Amsterdam. Daarna was zij een ruime periode mijn assistente, samen met Hripsimé Visser, aan de fotografie-afdeling in het Prentenkabinet. In 1984 studeerde zij bij mij af op de scriptie "Eva Besnyö 1928-1945". In de eerste week van april 1986 begon Tineke aan haar baan als docent fotografie-geschiedenis, als onderdeel van het vak kunstgeschiedenis. Ook Joke Pronk kreeg in diezelfde week haar aanstelling bij het Prentenkabinet en vanaf dat moment zijn de carrières van Tineke, Joke en mijzelf nauw vervlochten geweest.

Middenin die jaren '80 was er een aanstormende generatie van net afgestudeerde fotohistorici, die op zoek was naar een plek in de maatschappij waar zij hun passie voor fotografie konden benutten en uitbouwen. Er kwam een roep om een fotomuseum en toen er uiteindelijk ook een pot met goud, in de vorm van het Wertheimer fonds van 25 miljoen gulden, aan het eind van de regenboog werd neergezet, barstte de maatschappelijke aandacht voor en discussie over het medium uit al zijn voegen en buitelden de initiatieven om een instelling, museum of instituut op te richten over elkaar heen. Vele routes naar het einddoel werden uitgezet, kruisten elkaar, vlakten elkaar weer uit en ontstonden naast elkaar. Kongi's, vriendschappen, vetes, van alles werd opgetuigd: opeens was fotografie een maatschappelijk relevant issue en werd een geaccepteerd onderdeel van de echte mensen-wereld.

In die tussentijd bouwde Tineke vanuit een groot verantwoordelijkheidsgevoel aan een serieuze en blijvende plek voor de fotografie in het curriculum van Kunstgeschiedenis. Zij slaagde daar glansrijk in en vele jonge academici werden door haar afgeleverd. Het voortbestaan van de fotografie-afdeling van het Prentenkabinet en het onderwijs in de fotografie in Leiden is voor een groot deel mede te danken aan Tineke. Zakelijke, overtuigende argumenten bracht zij naar voren wanneer de bestuurders van de Leidse Universiteit in die chaotische jaren '80-'90 meenden voor de fotografie misschien een afslag te moeten nemen, richting Amsterdam of Rotterdam.

Samen hebben Tineke en ik, met de fotodeskundigen Jan van Dijk en Johan de Zoete, de cursus 'Determineren van Fotohistorische en Fotomechanische Procédés' opgezet, waar medewerkers van Nederlandse en sommige Belgische musea en archiefcollecties hun kennis konden bijspijkeren en verdiepen. Ook stond Tineke in 2002 aan de basis van de 'Master Photographic Studies' in Leiden. Heel belangrijke bijdragen leverde zij aan de uitgave van het lexicon 'Geschiedenis van de Nederlandse fotografie' in de 23 jaar van zijn bestaan. Daarnaast maakten Tineke's analytisch vermogen en haar natuurlijke kritische houding haar zeer geschikt voor bestuurlijke functies, zoals onder meer bij het Nederlands Fotogenootschap, bij Foam, bij de Anna Cornelis Stichting en binnen onze vakgroep en het Prentenkabinet.

Perfectionistisch was Tineke. Zodanig dat helaas enkele veelbelovende en bijna voltooide onderzoeken uiteindelijk tot onze maar ook haar eigen frustratie niet in een publicatie zijn uitgemond, omdat zij dat ene feitje nog niet had geverifieerd of een onduidelijkheid in het

onderzoek nog niet wist op te lossen. In de artikelen die zij in de loop der jaren publiceerde in het fotolexicon en in diverse boeken komen haar kennis, schrijfvermogen en onderzoekscapaciteiten goed tot uitdrukking, maar het aantal publicaties had wat mij betreft veel hoger mogen zijn. Dat zou voor het vakgebied van de fotohistorie goed zijn geweest. Want ik durf te beweren dat Tineke een van onze beste onderzoekers was. Maar haar baan als fulltime docent was zwaar en soms te uitputtend.

Trouw was Tineke! Trouw aan Eva Besnyö, die zij begeleidde bij het op orde brengen en houden van haar archief, maar ook trouw tot aan Eva's laatste dagen in het verzorgingshuis. Trouw aan al haar vrienden en collega's, aan haar werk en haar studenten.

Na haar pensioen hoopte zij van meer vrije tijd te gaan genieten, onder meer in de rust van haar tuin in de Woerdense Verlaat, maar het werd haar niet gegeven.

Tineke: een intelligent, sociaal en lief mens is ons allen ontnomen. Moge zij voortbestaan in de gedachten van velen.

dr. Ingeborg Leijerzapf, oud-conservator afdeling Fotografie van de Bijzondere Collecties,
Universiteitsbibliotheek Leiden
(voorheen fotocollectie van het Prentenkabinet / Kunsthistorisch Instituut)